ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ: ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Εύα Σεμερτζάκη
Υποδιευθύντρια και Προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης,
Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης
Τράπεζα της Ελλάδος

Περίληψη

Τα πρώτα σπέρματα για τη δημιουργία του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών βρήκαν πρόσφορο έδαφος το 2011, όταν σοβούσε η ελληνική οικονομική κρίση. Ποια η αποστολή και οι στόχοι του Δικτύου, ποια τα μέλη του, ποιες οι πρώτες συνέργειες, ποια η παρουσία του στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ποια τα επόμενα βήματα; Η σημερινή ημερίδα είναι η πρώτη προσπάθεια επικοινωνίας με το κοινό και ιδιαίτερα με τους αναγνώστες των οικονομικών βιβλιοθηκών, αναζητώντας τρόπους για να διαδοθεί η ύπαρξη των βιβλιοθηκών αυτών και να διευρυνθεί η προστιθέμενη αξία των συλλογών και υπηρεσιών τους.

1. Εισαγωγή

Η πρώτη ομιλία της σημερινής ημερίδας αφορά την πρωτοβουλία που ανέλαβαν δέκα οικονομικές βιβλιοθήκες για να οργανώσουν ένα δίκτυο επικοινωνίας, συνεργασίας και ανταλλαγής γνώσης και πληροφοριών.

2. Οικονομικές βιβλιοθήκες: οι απαρχές

Οι πρώτες συλλογές με οικονομικά βιβλία ήταν ιδιωτικές, επιστημόνων του 17ου και 18ου αιώνα. Αργότερα, οι οικονομολόγοι, θέλοντας να

τεκμηριώσουν τη μέθοδο που ανέπτυσσαν, διαπίστωναν ότι χρειάζονταν βιβλία που τα συνέλεγαν οι ίδιοι, αφού οι βιβλιοθήκες με ενημερωμένες συλλογές οικονομικού περιεχομένου ήταν λίγες. Η εξειδίκευση της οικονομικής επιστήμης έκανε απαραίτητη τη χρήση της ενημερωμένης βιβλιοθήκης. Οι οικονομικές βιβλιοθήκες δημιουργήθηκαν για να καλύψουν την αυξανόμενη ανάγκη των οικονομικών ερευνητών για εξειδικευμένο υλικό. Οι ιστορικές συλλογές σχεδιάστηκαν για να επιτρέπουν την αναδρομή στις παρελθούσες θεωρίες και στην ανακάλυψη της γνώσης του παρελθόντος.

Στο τέλος του 19ου αιώνα ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης ήταν έτοιμος να δεχθεί τις εξειδικευμένες οικονομικές βιβλιοθήκες. Από τις πρώτες βιβλιοθήκες που αναπτύχθηκαν ήταν του Cambridge, εφόσον η πόλη αποτέλεσε το κέντρο της αριστείας στην οικονομική επιστήμη κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα. Ακολούθησε το London School of Economics το 1895 και στις αρχές του 20ού αιώνα οι οικονομικές σχολές σε επιφανή πανεπιστήμια όπως το Harvard, Columbia και Chicago. Η ανάγκη των καθηγητών στις σχολές αυτές ώθησε στο άνοιγμα οικονομικών βιβλιοθηκών.

Παράλληλα με την ανάπτυξη της βιβλιογραφίας στην οικονομική επιστήμη, άρχισε η έκδοση περιοδικών όπως *The Economist*[1] το 1843. Ακολούθησε το 1886 το *Quarterly Journal of Economics* (Harvard University), το *Economic Journal* (1891, Royal Economic Society), το *Journal of Political Economy* (1892, University of Chicago), το *American Economic Review* (1911, American Economic Association).

Οι μεγαλύτερες οικονομικές βιβλιοθήκες δημιουργήθηκαν έχοντας τις ρίζες τους σε σημαντικές προσωπικές συλλογές. Για παράδειγμα, η Kress Library, που σήμερα αποτελεί τμήμα της Baker Library του Harvard Business School, δημιουργήθηκε από την προσωπική συλλογή του H.S. Foxwell. Η μεγαλύτερη οικονομική συλλογή σε βιβλιοθήκη του δημόσιου

1. Η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος διατηρεί στη συλλογή της το περιοδικό *The Economist* από το 1928, το *Quarterly Journal of Economics* από το 1939, το *Economic Journal* από το 1937, το *Journal of Political Economy* από το 1930, το *American Economic Review* από το 1926.

τομέα είναι αυτή της New York Public Library, της οποίας το οικονομικό τμήμα ιδρύθηκε το 1919 (Eatwell, et al., 1991)[2].

3. Ιστορικό δημιουργίας του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών

Τα πρώτα σπέρματα της δημιουργίας της ομάδας οικονομικών βιβλιοθηκών βρήκαν πρόσφορο έδαφος στο 2011, στα πρώτα στάδια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Η ιδέα της δημιουργίας της ομάδας ήλθε ως αποτέλεσμα των διαφαινομένων δυσκολιών στην ελληνική οικονομία και κοινωνία το 2011 και το 2012. Το 2012, με την έλλειψη ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, ειδικά στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, ήταν ο κατάλληλος χρόνος για να ενώσουν τα ιδρύματα τις δυνάμεις τους για καλύτερο αποτέλεσμα. Ανακαλύψαμε ξανά την αξία της συνεργασίας και της συνένωσης δυνάμεων. Όπως συμβαίνει σε όμοιες περιπτώσεις, η ιδέα ξεκίνησε από την άτυπη και διερευνητική συζήτηση μεταξύ ανθρώπων που εργάζονται σε οικονομικές βιβλιοθήκες, ζητώντας τρόπους να βελτιώσουν τις υπηρεσίες τους, να ανταλλάξουν ιδέες και πηγές για να ανταποκριθούν ορθότερα στις πληροφοριακές απαιτήσεις του κοινού τους.

4. Αποστολή και στόχοι

Το 2012 γράφτηκαν οι βασικές αρχές του ΔΙ.Ο.ΒΙ., περιλαμβάνοντας την αποστολή, τους στόχους και τις ενέργειες. Ήταν απαραίτητη η έγκριση από τα ιδρύματα των βιβλιοθηκών-μελών, ώστε να διασφαλισθεί η υποστήριξή τους, αλλά και να γνωρίζουν την ύπαρξη του δικτύου.

Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, αποστολή του ΔΙ.Ο.ΒΙ. αποτελεί η συνεργασία των βιβλιοθηκών-μελών για την ανταλλαγή υπηρεσιών και πόρων σχετικών με συλλογές οικονομικού περιεχομένου, με απώτερη επιδίωξη την ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση της κοινότητας των χρηστών τους. Οι χρήστες και όχι οι συλλογές βρίσκο-

2. Eatwell, J., Milgate, M. & Newman, P., 1991. *The new Palgrave: a dictionary of economics.* London, New York, Tokyo: Macmillan, Stockton Press, Maruzen.

νται στο επίκεντρο των υπηρεσιών κάθε βιβλιοθήκης (χρηστοκεντρικές υπηρεσίες).

Ο κύριος στόχος ήταν η συνέχιση της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών στους αναγνώστες, παρά τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στη χώρα και εξακολουθούν να υπάρχουν. Επιμέρους στόχοι ορίσθηκαν:

- Υπηρεσίες πληροφόρησης από τις βιβλιοθήκες-μέλη προς το κοινό τους·
- Διαδανεισμός έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, στα όρια των προβλεπομένων συμβάσεων και περιορισμών·
- Έρευνα της πιθανής κοινής αγοράς ηλεκτρονικών πηγών κοινού ενδιαφέροντος·
- Κοινή πολιτική ανάπτυξης συλλογών, ώστε κάθε βιβλιοθήκη να αναπτύσσει τη συλλογή της σε θεματικές ενότητες που αποτελούν τον κορμό των δραστηριοτήτων του γονεϊκού ιδρύματος προς αποφυγήν επικαλύψεων και απώλειας πόρων.

5. Μέλη

Σύντομα μαζεύτηκαν εννέα και αργότερα δέκα μέλη που αποτέλεσαν τον πυρήνα του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών (ΔΙ.Ο.ΒΙ.) και στα Αγγλικά Hellenic Economic Libraries Network (H.E.LI.N.). Τα ιδρύματα αυτά είναι τα εξής:

Τράπεζες:

- Alpha Bank
- Εθνική Τράπεζα
- Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
- Τράπεζα της Ελλάδος

Ακαδημαϊκά ιδρύματα:

- Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Πανεπιστήμιο Πειραιώς
- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ερευνητικά κέντρα και υπουργεία

- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
- Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

Κοινό χαρακτηριστικό των πιο πάνω ιδρυμάτων είναι η ευρύτερη οικονομική κατεύθυνση των συλλογών των βιβλιοθηκών. Αυτός ήταν ο κοινός παρονομαστής με τον οποίο προσεγγίσθηκαν τα ιδρύματα. Επιπλέον, εκ φύσεως, αρκετές από τις βιβλιοθήκες αυτές ήδη μετρούσαν πολλά χρόνια συνεργασίας σε επίπεδο ανταλλαγής άρθρων περιοδικών σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, διαδανεισμό βιβλίων, ακόμα και ανταλλαγές ιδεών και συμβουλές για την αντιμετώπιση ερευνητικών ερωτημάτων. Είναι προφανείς οι δυσκολίες του εγχειρήματος, οι οποίες προκύπτουν από τη διαφορετικότητα κάθε ιδρύματος ως προς την οικονομική κατάσταση, το κοινό στο οποίο απευθύνεται και την ειδικότερη κατάσταση και τον τρόπο ανάπτυξης των συλλογών τους.

Οι βιβλιοθήκες του Δικτύου σε αριθμούς

Οι βιβλιοθήκες των 9 από τα 10 ιδρυμάτων σε αριθμούς έχουν ως εξής:

Οι βιβλιοθήκες του Δικτύου σε αριθμούς	
Τόμοι βιβλίων	482.868
Τρέχουσες συνδρομές έντυπων περιοδικών	810
Τόμοι περιοδικών	378.126
Δυνητικό κοινό οργανισμού	78.150
Ηλεκτρονικές πηγές	207 + HEAL-Link
Προσωπικό βιβλιοθηκών	54

Τα ιδρύματα έχουν διαφορές που κυμαίνονται από τον αριθμό του βασικού δυνητικού κοινού κάθε ιδρύματος, μέχρι τον αριθμό των τρεχουσών συνδρομών έντυπων περιοδικών. Τα στοιχεία δεν αφορούν το εξωτερικό κοινό που επισκέπτεται τις βιβλιοθήκες αυτές. Υπάρχει επίσης διαφορά στις προσβάσεις σε ηλεκτρονικά περιοδικά, καθώς τα ακαδημαϊκά ιδρύματα αποτελούν μέλη της κοινοπραξίας HEAL-Link. Οι δέκα βιβλιοθήκες-μέλη εξυπηρετούν εκατοντάδες επιτόπιων και εικονικών επισκεπτών-χρηστών τόσο των ιδρυμάτων στα οποία υπάγονται, όσο και εξωτερικό κοινό. Συνενώνοντας τις διαφορετικές κατηγορίες κοινού, οι βιβλιοθήκες αυτές εξυπηρετούν στελέχη τραπεζών, επιστημονικό και διδακτικό προσωπικό, φοιτητές, ερευνητές και απλούς πολίτες, όσο και κάθε ενδιαφερόμενο για την οικονομική επιστήμη με την ευρύτερη έννοια της λέξης.

6. Συνέργειες και οφέλη

Από τις πρώτες συνέργειες του Δικτύου ήταν η δημιουργία κοινού καταλόγου έντυπων περιοδικών, ο οποίος θα χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση του κοινού των βιβλιοθηκών, με απώτερο στόχο να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη των περιοδικών σε άλλες βιβλιοθήκες κατά τον σχεδιασμό της προμήθειας τίτλων και την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης τίτλων περιοδικών. Δημιουργήθηκε επίσης κατάλογος με τις ηλεκτρονικές πηγές κάθε ιδρύματος. Αυτά αποτελούν εργαλεία για την εξυπηρέτηση των αναγνωστών.

Το δίκτυο συνεργασίας που αναπτύχθηκε, εξελίχθηκε σε ανθρώπινο ιστό και δίκτυο γνωριμίας και επικοινωνίας. Αυτή είναι η μεγαλύτερη ωφέλεια από τις τακτικές συναντήσεις της ομάδας, εκ περιτροπής σε κάποια από τα ιδρύματα που το απαρτίζουν.

Η συσσωρευμένη ανθρώπινη γνώση και η διάχυσή της μεταξύ των μελών, η ανταλλαγή απόψεων για τον τρόπο λειτουργίας των βιβλιοθηκών, η εμπειρογνωσία και η ανταλλαγή γνώσης για την επίλυση προβλημάτων, που όπως αποδεικνύεται είναι κοινά στις βιβλιοθήκες αυτές, είναι μερικά από τα οφέλη που έχουν αποκομίσει οι βιβλιοθήκες των συμμετεχόντων ιδρυμάτων από τη μέχρι σήμερα συνεργασία. Οι εργαζόμενοι των βιβλιοθηκών, με τους οποίους είχαμε συνηθίσει να επικοινωνούμε τηλεφωνικά

για τον διαδανεισμό βιβλίων και περιοδικών, τώρα έχουν αποκτήσει ονοματεπώνυμο και προσεγγίζονται σε προσωπικό επίπεδο. Σε όλους είναι πλέον διάχυτη η διάθεση και επιθυμία αλλά και η πίστη για την περαιτέρω ανάπτυξη του Δικτύου και την εδραίωση της συνεργασίας μεταξύ των βιβλιοθηκών-μελών.

Η δημιουργία ιστοσελίδας (http://libnt2.unipi.gr/diovi) και σελίδας στο Facebook (ΔΙΟΒΙ) και στο twitter@diovi_helin άρχισε ήδη να λαμβάνει σάρκα και οστά.

7. Ημερίδα

Τον Σεπτέμβριο 2014 αποφασίσαμε να οργανώσουμε ένα συνέδριο για να διερευνήσουμε τις διαθέσεις και τις επιθυμίες του κοινού που εξυπηρετούμε. Να μας αξιολογήσουν, να αποτιμήσουν τις υπηρεσίες και να μας προτείνουν τρόπους να γίνουμε καλύτεροι. Σκοπίμως δεν περιλάβαμε στους ομιλητές ανθρώπους που εργάζονται στις βιβλιοθήκες του Δικτύου, αλλά ζητήσαμε από τους χρήστες να μοιραστούν μαζί μας τις εμπειρίες τους. Με τη σημερινή ημερίδα στοχεύουμε να επισημανθούν αδυναμίες των βιβλιοθηκών, ανάγκες για νέες υπηρεσίες, νέες ιδέες για να διαδοθεί το είδος της πληροφορίας και γνώσης που κατέχουν οι οικονομικές βιβλιοθήκες.

8. Και μετά την ημερίδα τι θα γίνει;

Προσδοκούμε να εξαγάγουμε συμπεράσματα που θα βοηθήσουν το Δίκτυο να προσαρμόσει τις υπηρεσίες του στις σύγχρονες πληροφοριακές και γνωσιακές ανάγκες των αναγνωστών και να αποδείξουμε την προστιθέμενη αξία των οικονομικών βιβλιοθηκών.

Θα θέλαμε να προσεγγίσουμε τον επιχειρηματικό κόσμο, σχεδιάζοντας γωνίες επιχειρηματικότητας στις βιβλιοθήκες, για να παρέχουμε πληροφορίες και γνώση για τωρινούς και μελλοντικούς επιχειρηματίες. Να πραγματοποιηθεί έρευνα χρηστών οικονομικών βιβλιοθηκών, για να εκτιμηθεί ο αριθμός και η στρωματογραφία των χρηστών τους οποίους

στο σύνολό τους εξυπηρετούν οι βιβλιοθήκες αυτές και να διαγνωστούν οι ανάγκες τους, να οργανώνεται ένα ετήσιο συνέδριο.

Η προσπάθεια είναι εθελοντική με γνώμονα την εξυπηρέτηση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των χρηστών και την καλύτερη εκμετάλλευση των συλλογών. Βασιζόμαστε όμως στην κοινή πίστη και επιθυμία να συνεχίσουμε, εδραιώνοντας τη θέση μας, προσθέτοντας νέα μέλη με κοινή γραμμή μας την ιδέα για συνεργασία.